

Nr 29.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän.

Genom en den 6 mars 1953 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 93, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän.

Härigenom förordnas, att 5 § lagen den 30 juni 1948 om disciplinstraff för krigsmän skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

5 §.

Den som — — — — — fall medgives.

Avbrott i eller uppskov med verkställigheten av arrest må äga rum i den mån det finnes nödvändigt med hänsyn till tjänsten eller den arresterades hälsa eller då synnerliga skäl därtill eljest föreligga.

Avbrott i eller uppskov med verkställigheten av arrest må äga rum i den mån det finnes nödvändigt med hänsyn till tjänsten eller den arresterades hälsa eller då synnerliga skäl därtill eljest föreligga. *Som sådant synnerligt skäl skall anses att under tjänstgöringsperiod, vilken ej överstiger fyrtio dagar, verkställighet ej kan ske utan olägenhet för utbildningen.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

I fråga om de i propositionen anförda skälen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Gällande bestämmelser.

Enligt lagen den 30 juni 1948 om disciplinstraff för krigsmän utgöres sådant straff av — förutom disciplinbot — arrest i minst tre och högst trettio dagar, varje dag räknad till tjugufyra timmar. Arrest verkställs i militärhäkte, och arrestant deltar under arresttiden icke i tjänstgöring, såvida ej i straffbeslutet annorlunda förordnats på grund av tjänstens krav eller eljest föreliggande särskilda skäl. Om arrest utan tjänstgöring finnes medföra fara för arrestantens hälsa, skall arrestanten under hela strafftiden eller vad därav kan återstå deltaga i tjänstgöring. Därjämte stadgas, att om strafftiden överstiger tio dagar, arrestanten skall deltaga i tjänstgöring under den överskjutande tiden.

Arrest kan ådömas antingen av domstol eller av befälhavare. Domstols dom är genast verkställbar; däremot kan befälhavares beslut om arrest i regel verkställas först när det vunnit laga kraft mot den dömde genom att fullföljdstiden, två dagar efter delgivning, utgått eller den dömde avgivit nöjdförklaring (43, 54, 55 och 91 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948).

Vare sig arrestbestraffning ådömts av domstol eller befälhavare, skall den i regel verkställas så snart den är verkställbar, och verkställigheten skall fortgå i en följd (91 § militära rättegångslagen, 40 § kungörelsen den 19 november 1948 angående den militära rättsvården). Undantagen är angivna i 5 § andra stycket disciplinstrafflagen. Enligt detta lagrum må avbrott i eller uppskov med verkställigheten av arrest äga rum i den mån det finnes nödvändigt med hänsyn till tjänsten eller den arresterades hälsa eller då synnerliga skäl därtill eljest föreligger.

I detta sammanhang bör också beröras bestämmelserna i inskrivningsförordningen den 30 december 1941 om värnpliktigs rätt att tillgodoräkna arresttid såsom tjänstgöring. Enligt 131 §, sådan denna lyder jämlikt förordning den 25 maj 1951, skall värnpliktig, som på grund av arrestbestraffning varit frånvarande från tjänstgöring under mer än en tiondel av det antal dagar tjänstgöringen omfattar, i regel hemförlovas. Den som sålunda hemförlovas äger icke tillgodoräkna sig tiden för frånvaron och under vissa förhållanden får han ej heller tillgodoräkna sig tjänstgöring som han fullgjort före hemförlovningen.

Framställning om lagändring.

I skrivelse den 7 november 1952 har överbefälhavaren — efter samråd med cheferna för armén, marinen och flygvapnet — tagit upp frågan om verkställande av arrestbestraffningar som ådömts i samband med repetitionsövningar med krigsorganiserade förband. Efter att ha omnämnt att dylika övningar, omfattande trettio dagar, för befäl fyrtio dagar, förekommit sedan år 1950 och avsåges skola komma till stånd även i fortsättningen, har överbefälhavaren anført:

Erfarenheterna ha visat att stora svårigheter föreligga att på ett ändamålsenligt sätt tillämpa arreststraff vid brott som begås av värnpliktiga inkallade till nyssnämnda övningar. Detta är ur disciplinär synpunkt så mycket mer olägligt som fylleriförseelserna i samband med inryckningarna under de senaste åren i oroväckande grad ökat och även andra brott mot krigstukten förekomma.

Sedan överbefälhavaren redogjort för innehållet i gällande stadganden om verkställighet av arreststraff, fortsätter överbefälhavaren:

Vid tillämpningen av de nu återgivna författningsbestämmelserna ha följande erfarenheter gjorts.

Ådömes den brottslige arrest utan tjänstgöring medför detta stora olägenheter för utbildningen. Är det en person i nyckelbefattning — t. ex. inom en pjässervis — som genom arreststraffet uteblir, kan sålunda de övriga värnpliktigas och därmed förbandets utbildning äventyras. Under alla omständigheter går dyrbar övningstid förlorad, vilket är betänkligt med hänsyn till den starkt begränsade tid som står till förfogande.

Därtill må läggas att om strafftiden överstiger tre dagar (för befäl fyra dagar) — en tiondel av tjänstgöringstiden — den värnpliktige skall hemförlovas och inbeordras kommande år. Detta medför att han måste omkriagsplaceras, vilket kan orsaka svårigheter, särskilt i fråga om vissa specialister vilka äro svåra att ersätta.

Om å andra sidan den brottslige ådömes arrest med tjänstgöring, innebär detta i många fall att straffet icke får den avskräckande verkan som eftersträvas. Saken må här belysas med följande.

Under repetitionsövningarna förläggas förbanden ofta i tält eller på annat fältmässigt sätt. Det kan då inträffa — särskilt vid ogynnsam väderlek — att arrestlokalen är betydligt bekvämare än den ordinarie förläggningen. Utnyttjas åter tillfälliga arrestlokaler kan den ur psykologisk synpunkt ytterligt ogynnsamma situationen uppkomma, att extra personal måste kommanderas för vakthållning och att den straffade får det drägligare än vaktmanskapet.

Enligt överbefälhavarens åsikt skulle olägenheterna avhjälpas därest verkställandet av arreststraff i de av honom nämnda fallen kunde regelmässigt uppskjutas till tidpunkten för de värnpliktigas utryckning. Enär bestämmelserna i 5 § andra stycket disciplinstrafflagen icke syntes medge ett sådant förfarande, hemställde överbefälhavaren om erforderlig lagändring.

Yttranden.

Över överbefälhavarens framställning har, efter remiss, yttranden avgivits av riksåklagarämbetet, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, riksdagens militieombudsman och föreningen Sveriges auditorer.

De båda *hovrätterna*, *militieombudsmannen* och *nämnda förening* har förklarat sig icke ha något att erinra mot lagstiftning av den innebörd överbefälhavaren angivit. *Riksåklagarämbetet* har däremot anfört vissa principiella invändningar. En närmare redogörelse för remissvaren lämnas i propositionen å s. 5—7.

Departementschefen.

Tillförordnade chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, har vid lagrådsremissen anfört följande.

»Som överbefälhavaren anfört är det angeläget att de korta tider som anslagits åt repetitionsövningar med krigsorganiserade förband blir effektivt utnyttjade. Betydande olägenheter med hänsyn till utbildningen kan, som överbefälhavaren visat, uppkomma, om tjänstgöringstid bortfaller genom att arrestbestraffningar verkställas under tjänstgöringsperioden. Förlust av tjänstgöringstid skulle kunna undvikas om man i större utsträckning än disciplintrafflagen nu förutsätter kunde låta arrestbestraffning verkställas med tjänstgöring, men ett sådant tillvägagångssätt skulle tydligen vara otillfredsställande ur disciplinär synpunkt. Man synes därför i stället böra undersöka om man ej kan komma till rätta med svårigheterna genom att medela uppskov med verkställigheten av arrestbestraffningarna.

Möjligheterna till dylikt uppskov är nu starkt begränsade i det att uppskov med verkställigheten — liksom avbrott däri — må beslutas, förutom när hänsyn till den arresterades hälsa påkallar det, endast i den mån det finnes nödvändigt med hänsyn till tjänsten eller när synnerliga skäl eljest föreligger. Visserligen är det angeläget, framför allt av disciplinära skäl, att verkställigheten av arrestbestraffning ej fördröjes. Häremot står emellertid de skäl som talar för att under de nu ifrågavarande övningarna undvika att arrestbestraffningar verkar störande för utbildningen. De senare skälen får enligt min mening anses vara så tungt vägande att det bör ges möjlighet att mera regelmässigt uppskjuta verkställigheten. Om så skulle erfordras, bör uppskov kunna meddelas ända till tjänstgöringsperiodens slut. Med hänsyn till den restriktiva utformning som uppskovs- och avbrottsbestämmelserna erhållit i disciplintrafflagen — vid vars tillkomst övningar av det nu aktuella slaget ej förekom — synes det tveksamt om bestämmelserna medger en dylik tolkning. Jag anser därför en viss jämkning av 5 § andra stycket böra vidtagas. Till den nuvarande lagtexten torde sålunda böra fogas en ny punkt av innehåll att som sådant synnerligt skäl som enligt lagen kan föranleda uppskov eller avbrott skall anses att under tjänstgöringsperiod, som ej överstiger fyrtio dagar, verkställighet ej kan ske utan olägenhet för utbildningen.

Såsom militieombudsmannen framhållit torde det ej behöva befaras att den sålunda föreslagna ordningen kommer att medföra svårigheter att bereda erforderligt arrestutrymme vid tjänstgöringsperiodernas slut.

Genom en utvidgning av uppskovsmöjligheterna kommer de värnpliktiga att i större utsträckning få avtjäna arrestbestraffning efter utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken de inkallats. Detta förhållande kan emellertid inte anföras som ett skäl mot utvidgningen. Som militieombudsmannen påpekat skulle nämligen ett mera regelmässigt uppskov närmast vara fördelaktigt för de besträffade, eftersom verkställighet under tjänstgöringstiden i regel måste föranleda hemförlovning och inkallelse till en

annan tjänstgöringsperiod, eventuellt utan rätt till tillgodoräknande ens av tjänstgöringstiden före verkställigheten.

Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1953.»

Lagrådet.

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 93, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 april 1953.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Olofsson*, Lindblom, fru Sjöström-Bengtsson*, herrar John Johansson*, Björnberg* och fru Wallentheim;

från andra kammaren: herrar Rylander, Lindberg*, Johansson i Norrfors, Hedqvist, Ekström, Fröding, Helén och Lundqvist.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.